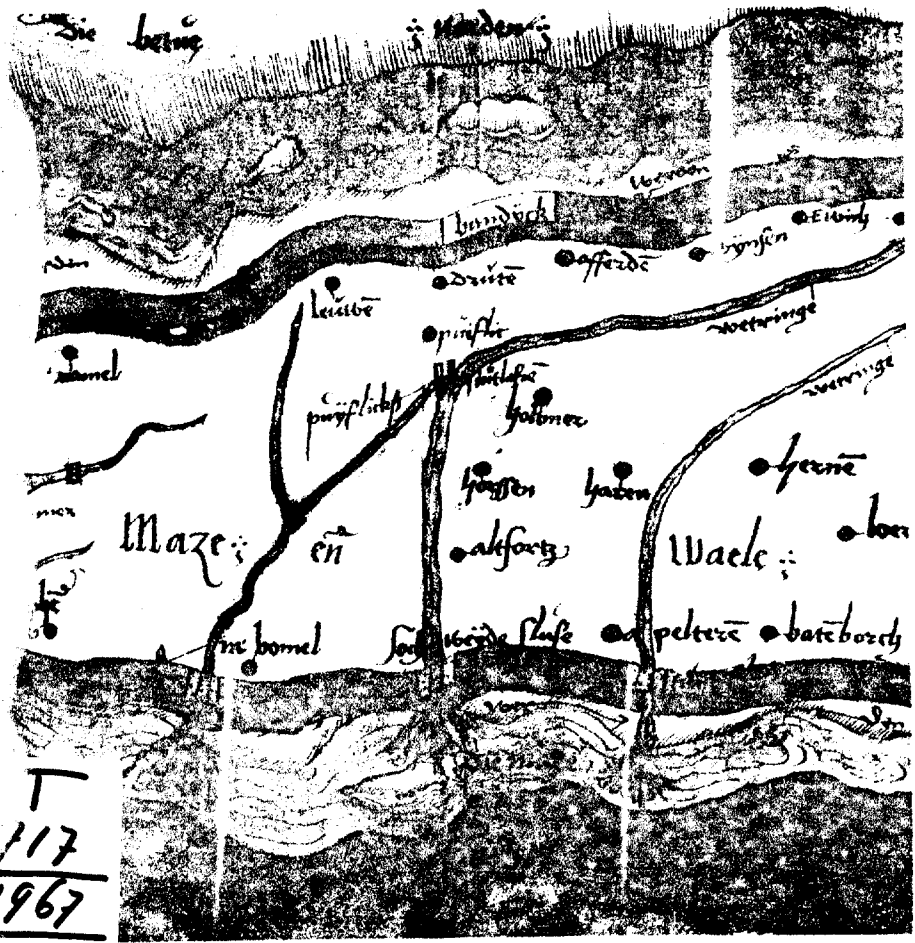

KONTAKTBLAD

van de Historische Vereniging voor
het Land van Maas en Waal en Rijk van Nijmegen

T 117
1967

T
117
1967

juni 1967

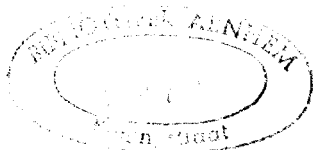
nummer 4

Redactie: Eindredactie:
H.van Heijningen, Greffelingsedijk 39
Alphen.

Secretariaat en Redactie:
J.v.d.Bovenkamp
Grotestraat 4 Batenburg.

Administratie adres:
C.van Kouwen, Boksdorstraat 84
Nijmegen.
J.v.d.Bovenkamp, Grotestraat 4
Batenburg.

Contributie:
ad. f.5.=, te storten op girorekening
907416 van de Boerenleenbank te Druten.
t.n.v. de penningmeesteresse der ver-
ging Mej. J.G.Klabbers.

TIJDSCHRIFT TER BEVORDERING
VAN DE KENNIS VAN DE EIGEN
STREEK.

Een bronzen ketel uit de Waal bij IJzendoorn.

In de maand juni van het jaar 1966 maakte de heer P. van Dinteren uit Deventer een fietstocht langs de Waal. Bij IJzendoorn trof hij op de uiterwaard een hoop afval aan, dat kennelijk uit een baggermolen verwijderd was. Daarbij zag hij een geheel in elkaar gedrukte bronzen "ketel" - er groeide reeds gras in. Het stuk was blijkbaar uit de Waal afkomstig; de vragen waar het stuk opgebaggerd werd - en door wie - kunnen niet worden beantwoord. Op het eerste gezicht gingen de gedachten uit naar een Hallstatt-situla. Toen ik echter aan de gang ging om het stuk weer te "fatsoeneren" bleek al gauw, dat het niet tot die cultuur kon behoren en kwam het idee, dat het eerder in de richting van Vestlandketels gezocht zou moeten worden. Toen de ketel eindelijk zijn vorm weer geheel teruggekregen had, bleek hij ook in deze groep niet geheel thuis te horen en eerder een voorloper daarvan te zijn.

De ketel is van brons, althans van een rossige koperlegering en bestaat uit twee delen, die aan elkaar geklonken zijn. Het onderste deel is geheel gedreven. De bolle bodem vertoont concentrische en radiale hamerpenslagen. Boven de knik is de wand iets ingetrokken en vertoont hamerpenslagen parallel aan de rand. Het bovendeel bestaat uit een lange strook, waarvan met een grote overlapping (met twee rijen klinknagels) een korte cilinder gemaakt is, die op het bodemdeel aansluit. De bovenwand is daar verspringend gemaakt zodat de binnenzijde een doorlopend vlak vertoont. Met talloze klinknageltjes is de verbinding bevestigd. De bovenwand vertoont diametraal tegen over elkaar gelegen twee maal twee ingeslagen gaten, waaromheen zich een lichtere vlek bevindt. Hier zijn kennelijk oren aangeklonken geweest. Op de IJzendoornse ketel zijn in het geheel geen roestsporen aangetroffen en evenmin een lichte band langs de rand, zodat een toch wel noodzakelijke versterkingsband tijdens het opbaggeren

al niet meer aanwezig was. Bevestigingsgaten voor klinknagels bevinden zich niet in de rand, zodat daaruit geen verdere aanwijzingen voor een band geput kunnen worden. Een band, die eventueel slechts bij de oren vastgeklonken was, is ook niet waarschijnlijk. De ronde lichte plekken aan de buitenzijde rond de gaten wijzen er veeleer op, dat daar de koppen van klinknagels het oppervlak tegen verkleuring beschermd hebben.

De klinknageltjes in de ketel zijn bronsdraadstukjes, naar één kant geplet, zodat ze ongeveer langwerpige driehoekig zijn geworden met een ronde dunne basis en dikkere ronde top. Ze zijn van binnen naar buiten door de gaatjes gestoken.

Aan de buitenzijde is een soort snapper of dopper gehouden met een uitholling voor de vorming van de klinknagelkop. Daarna zijn de klinknagels van binnen uit plat geslagen en de snapper aan de buitenzijde zorgde ervoor, dat er een nagelkopje gevormd werd.

De ketel, die 730 gram weegt, heeft een dikte aan de bovenwand van ± 0.25 mm. De hoogte van de ketel is ± 23 cm, daarvan is de hoogte van bodem tot knik 7.5 à 8.5 cm. Het bovenwanddeel is $14,5$ à 15 cm hoog. De mondrand heeft een diameter van omstreeks 30 cm. de naad tussen boven en onderstuk ± 29 cm en de knik ± 31.3 cm.

Het meeste deed de ketel me denken aan een exemplaar uit Brokjaer bij Ribe in Jutland (P.B. du Chaillu, The Viking Age, Vol. I, London 1889, 272, fig. 604), dat volgens het bijschrift gevonden is tezamen met een fragment Romeins bronzen vaatwerk, maliënkolders, textiel, tweesnijdend zwaard met schede, kam, fragment van een zilveren drinkhoorn (fig. 605) enz. De vondstmelding wordt bericht in Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1881, 110 - 112 met fig. 1 - 5 en 160 - 161. Op mijn verzoek om inlichtingen deelde

Dr.H. Norling-Christensen, Nationalmuseet, Kjøbenhavn, mij mede, dat de ketel uit Brokjaer zich in het Nationalmuseet bevindt. (Museum-Nr. L 3255 - 90, Brokjaer, Hjortlund Sogn Ribe herred, Ribe amt. De ketel heeft het museum-nummer 3255). Dr. Norling-Christensen meende dat de ketel uit de 1ste - 2de eeuw zou kunnen stammen. Ook hij is van mening dat de IJzerdoornse ketel verwant is aan het Deense exemplaar. De Deense vondst is ook vermeld bij H.J.Eggers, Der römische Import im freien Germanien, Hamburg 1951, 78, Katalog Nr. 14.

Eggers geeft bij Gesamtkatalog 14: Brokjaar Mark, Brandgrab: Kessel 6; Eimer 27/28; Eimer 48; Becken 77; Kasserolle 142/143; Kelle mit Sieb, 160, waarbij de ketel als Keltisch en het overige bronzen vaatwerk als Romeinse voortbrengselen kenmerkt, alle in zijn Stufe B2 = Ältere Kaiserzeit (d.i. ± 50 - 150 n.Chr.Zie: H.J.Eggers: Zur absoluten Chronologie der Römischen Kaiserzeit im Freien Germanien. Jahrb. Röm.-Germ.Zentralmuseum Mainz 2, 1955, 196 ff).

De ketel uit Brokjaer heeft twee ringvormige oren, die draaibaar zijn in ogen, die zich aan de kennelijk ijzeren zoomversterkingsband bevinden. Uit de tekening bij Du Chailly zou men kunnen opmaken, dat de band de rand omsluit. Hoe het ook zij, bij het IJzerdoornse exemplaar zijn niet voldoende aanwijzingen om de aard van een zoomband te kunnen reconstrueren. De klinknagelgaten wijzen er wel op, dat men zich deze band niet in de vorm van het Deense stuk kan voorstellen.

Ook dit heeft een onderstuk met bolle bodem, knik en naar binnen lopende aansluitende wand, al wijkt dit laatste deel in vorm af van ons exemplaar. Ook de Deense ketel heeft een afzonderlijk bovenwandstuk, gevormd uit een lange smalle strook, geklonken bij de plaats van een der ringen. Boven- en onderstuk zijn eveneens met talloze klinknageltjes aan elkaar geklonken. In tegenstelling echter tot het vloeiende wandprofiel van de IJzerdoornse ketel is hier een flauw geknikte overgang.

Al is dan de juiste vindplaats niet bekend, de ketel is in ieder geval baggervondst uit de Waal in de omgeving van IJzerdoorn - en al kunnen niet alle vragen naar het oorspronkelijk uiterlijk beantwoord worden, het is een bijzonder

interessant en belangrijk stuk, waarmee de museumkelders nog niet volstaan.

Men ziet waartoe een fietstochtje op een zomerse dag kan leiden.

J.Ypey

(R.O.B.Amersfoort)

DE OUDE TORENS IN ONS LANDSCHAP

Wanneer ik bij gelegenheid 'n tochtje maak door het land van Maas en Waal dan zijn die merkwaardige oude kerktorentjes een van de meest interessante dingen die ik hierbij tegen kom. Reeds zijn ze van verre te zien, daar ze meestal gebouwd zijn op 'n heuvel of terp waar ze als stille getuigen uit 'n ver en grijs verleden staan te dromen in 'n overigens vlak landschap. Maar deze bewondering, van de meestal uit de middeleeuwen daterende gebouwen, slaat bij 'n nadere beschouwing al gauw om in 'n ernstige bezorgdheid over de slechte staat waarin ze verkeren! Als voorbeeld wil ik hier noemen de toren op het Hoog in Afferden. Ik vrees n.l. dat wanneer hieraan niets gedaan wordt, het over 'n tiental jaren te laat zal zijn. Dit zou dan wel héél jammer zijn, vooral ook omdat deze oude torens veelal de enigste historische gebouwen zijn in de dorpen van Maas en Waal. En daarop moeten we toch zuinig zijn. Nu weet ik wel dat 'n gehele restauratie van deze gebouwen enorme kosten met zich mee zouden brengen die in deze tijd van woningschaarste niet te verantwoorden zijn. Maar men zou er toch, om 'n verder gaand verval tegen te gaan iets aan kunnen doen en daar moeten dacht ik toch wel middelen voor bestaan. Het is mij bekend dat deze gebouwen meestal gemeente eigendom zijn, de rede van mijn betoog is dan ook en ik hoop dat de lezers van dit blad het met mij eens zullen zijn om waar wij dit kunnen de instanties die verantwoordelijk zijn voor deze gebouwen te bewegen om hieraan hun volle aandacht te besteden, voor het te laat is! Wat dit laat-

betreft zou ik willen opmerken dat het misschien wel nuttig zou kunnen zijn dat onze vereniging 'n lijst maakt van alle histories belangrijke gebouwen enz. in onze streek en deze met 'n overzicht van de staat van onderhoud van de hierop vermelde panden en met de nodige suggesties hierover aan gemeenten of andere eigenaren toe zou zenden. Dit zou misschien al 'n stap in de goede richting zijn.

Nijmegen, 24 maart 1967
C.v.Kouwen

WERD DRUTEN BEWOOND 800 VOOR CHRISTUS ?

Opgeworpen grond afkomstig uit de sloot, die het perceel Westerhout aan de Heersweg afsluit, zijn twaalf scherfjes gevonden, die in de ijzertijd te plaatsen zijn. Eén van de scherfjes vertoonde een soort holriet indruk in zwart gesmoord aardewerk, wat te plaatsen zou zijn in de late bronstijd ± 800 v.Christus. Vindplaats kaartblad 39 (169.150 x 433.425 en verder een 100 mtr.noordwaarts) Zelfs zijn achter het huis van de Heer Soetekouw aan de van Heemstraweg nog ijzertijdscherfjes gevonden. Mogelijk is het Roodhekkemas maar een kleine vindplaats. Ten oosten van de Roodhekkemas ligt een dik pakket scherven ± 75 cm. over een oppervlakte van zeker 10.000 m², zoals de grondboring heeft uitgewezen. De hoge waterstand heeft nog steeds de opgraving op de Roodhekkemas belemmerd. Indien de waterstand het toelaat zal een sleuf dwars door het eilandje worden getrokken om zodoende een beter overzicht te krijgen in de gelaagdheid der scherven en verdere vondsten. Misschien blijkt dan een tijdsverschil aanwezig te zijn.

P.van Dinteren

Uit het:

Nieuws-Bull van de K.N.O.B. (1967 IIe afl. Febr. pag 26/27
R.O.B. Amersfoort (R.S.Hulst)).

Druten

Van de zijde van het Rijksmuseum Kam te Nijmegen werd een vondst bericht van Romeinse aardewerk fragmenten gevonden aan de van Heemstraweg; zij zijn over 't algemeen in het midden van de 2de eeuw na Chr. te dateren. Hieronder:

- x Voet van een kruik: Bruusting type 5 en 6
- x Randfragment van een terra sigillata bord Drag 31
- x Wandfragmenten van bekertjes van zwart gevernist aardewerk met radstempel versiering en een rand fragment van een ruwwandige kom.

Als aanvulling hierop wilde ik berichten, dat na deze vondst op de zelfde plaats nog een flinke hoeveelheid scherven zijn gevonden door Marinus de Gruntt en de heren Bergevoet uit Druten. Deze verzamelde scherven zijn ook overwegend in de 2de eeuw na Chr. te plaatsen.

Vermeldenswaard is een hoek fragment van een romeinse dakpan met een uitzonderlijk hoge opstaande rand; daarom wordt ook gedacht aan een fragment van een tegula mammata.

Vindplaats: zie kaartblad 39H. 170.500 x 433.075.

Omstreeks 1932 zijn al eerder romeinse vondsten aldaar bekend, die zijn doorgestuurd naar museum Kam te Nijmegen en Leiden. De huidige vindplaats ligt + 750 mtr. ten noorden van de hofstede, genoemd Gelenberg, waar ook romeinse en merovingische vondsten bekend zijn.

P.v.Dinteren.

VONDSTEN UIT DE HORST TE DRUTEN

Betreffende drie pijpekoppen o.a.

I De gekroonde baars Gouda 18e eeuw

II Antoni Goudhard

Gouda 1759

III Gekroonde T.M.
afkomstig van Pieter Goedewagen
gedeponeerd 1881
daarvoor van W.F. Endenburg
van Pieter Wout 15 april 1828
van Hubert van Leeuwen 24 mei 1821
van Cornelis Zieleman meester 28 mrt 1780
die dit merk 8 juli 1791 voor 12 jaar
verhuurder van Cornelis van Wel 1782-1803

Voorts is gevonden een oude jenever literkruik nog met de
hand gevormd en gemerkt met "Brands". Na informatie met het
archief der Gemeente Schiedam is mede te delen dat in de
lijst van Schiedamse branders van
1858 voorkomt Brands en Muller
1859 E.F.J. Brands tot en met 1877

In het bevolkingsregister komt voor:

Brands, Embertus ^U Josephus ^F Franciscus R.Cath. brander
geboren Rotterdam 20-11-1836
gevestigd Schiedam 7 - 11-1860 van Utrecht vertrokken
-6-1868 naar Rotterdam.

Van de firma is verder niets bekend, terwijl er in die
jaren zo'n 300 firma's en branderijen, en van slechts 2
of 3 (De Grauwe Hengst, Rijnbende en Meeder) is er enig
archief bewaard gebleven. Aangezien de Horst te Druten
één van de oudste bewoonde plaatsen is, is het jammer dat
de bodem geen oudere bewoningssporen prijs gaf.

P.v.Dinteren

NBEKENDE VONDST UIT OCHTEN

ussen angespoeld hout van een zeer oude kadedijk op de
iterwaarden te Ochten + 100 mtr. ten noorden van de waal
vind ik een vreemd soort bewerkt hout met aan de bovenzijde
aan weerszijden een hartmotief. Het langere gedeelte zal
mogelijk ergens ingestoken zijn voor de vestiging aangezien
het in de lengte en breedte smaller uitloopt.
Mrs. H. Halbertsma vond het de moeite waard het te laten con-
serveren om verdere uitdroging tegen te gaan. Het voorwerp
oet denken aan een gotisch karakter. De heer G. J. van der

Heide, hoofd van de afdeling Oudheidkundig bodemonderzoek Schokland dacht heeft volgende.

"Ik kan U helaas niet met zekerheid inlichten omtrent de bedoeling van dit voorwerp. Het meest waarschijnlijk lijkt mij dat het gediend moet hebben om touw op te leggen aan boord van een rivierschip, waartoe het geplaatst geweest zou kunnen zijn in de bovenzijde van het scheepsboord."

Helaas is het door technische omstandigheden tot nu toe nog onmogelijk foto's op te nemen in het contactblad.

P.v.Dinteren

"GEWIJT BROOD"

Te Boven-Leeuwen vond ondergetekende in 1964 tijdens 'n speurtocht, bij een oude vrouw op zolder, een merkwaard vreemd scapulier; dat weer van haar tante afkomstig zou zijn. Het geheel dichtgenaaide pakje bevat hardgeworden brood en in kruissteekjes zijn met rood garen de woorden Gewijt Brood op het pakje gezet. Het pakje heb ik afgestaan aan 't Bisschoppelijk museum van 's Hertogenbosch. Van de conservator de heer W.H.Th.Knippenberg mocht ik de volgende uiteenzetting ontvangen:

De rand is afgezet met blauwe, zwarte en bruine lapjes, die blijkbaar van een scapulier zijn geknipt. Twee rood-blaue kruisjes zijn op de voorzijde aangebracht, terwijl op de achterzijde de letters "M + K" staan.

Een koordje van door een gevlochten witte en zwarte draden dienst als halssnoer, terwijl een duitse medaille van O.L.Vrouw van Altijddurende Bijstand en op de keerzijde de H.Alfonsus op de bovenrand van het scapulier is vastgenaaid.

De medaille van de H.Alfonsus en de toegepaste kleuren zouden kunnen vermoeden, dat het scapulier afkomstig is b.v.uit het klooster van de Redemptoristinnen, die zich in 1858 gevestigd hebben te Velp bij Grave; zij dragen een schilderachtige kleding, een donkerrood habijt, een witte en een zwarte sluier en blauw is het scapulier en

A A N T E K E N I N G E N

en de koormantel. Het is meer waarschijnlijk, dat de lapjes, waarin het gewijde brood zit opgesloten, afkomstig zijn van een gewoon vijfvoudig scapulier in de kleuren wit-rood-blauw-zwart-bruin, respectievelijk van de H.Drievuldigheid, het lijden van Christus, O.L.Vrouw Onbevleket Ontvangen, de Zeven Smarten en de berg Carmel. De medaille kan bij een bedevaart of een retraite zijn verkregen.

Brood kan overal en altijd worden gewijd (Rituale Romanum, tit.VIII, c. 15 en 16; App.nr.57)

Het Romeins Rituale kent daarnaast enige bijzondere broodzegeningen, waarbij een bepaalde heilige wordt aangeroepen, o.a.de H.Blasius (R.R.app.8), de H.Hubertus (R.R.ben 7), de H.Machutus (R.R.ben.8), en de H.Adelheid (R.R.ben.9). H.Schauerte vermeldt in zijn boekje. Die volkstümliche Heiligenverehrung (Münster 1948, p.68) ook St.Agathabrood, St.Antoniusbrood en St.Teklabrood. Tot welke groep het "Gewijt Brood" in het scapulier behoort, is niet uit te maken.

P.van Dinteren.

P.S.

Gaarne doe ik een beroep op hen, die nog oude Huiszegens bezitten en/of weten, zodat de tekst e.d.nog kan worden gecopieerd.

HET HUIS TE LEEUWEN

Van oorsprong moet het huis te Leeuwen een vrij omvangrijk kasteel geweest zijn. Het is omstreeks 1400 gesticht door heer Willem van Druten. Het kasteel heeft twee voorburchten gehad welke echter niet lang hebben bestaan. In het midden van de zeventiende eeuw was het dan ook nodig tot herbouw van het kasteel over te gaan. Dit werd gedaan door Sweder van de Boetselaar. De Tegenwoordige Staat (1741) spreekt van een deftig slot genaamd 't Huis te Leeuwen en beschrijft het als een groot sterk bouwwerk omgeven door een diepe gracht. Het was toen (1741) in een moderne stijl opgetrokken. In een der

vleugels op het voorplein was een (R.K.) kerkje ingericht. De roomskatholieke kerk was lange tijd na de invoering van de hervorming weinig of niet vertegenwoordigd in Maas en Waal zodat, vaak min of meer in het geheim, de Mis werd opgedragen in een daarvoor beschikbaar gesteld deel van een adellijk huis. Dit gebeurde o.a. ook in het huis Doddendaal bij Ewijk. Waarschijnlijk hebben ook de protestanten korte tijd in de kerkruimte van het Huis te Leeuwen gekerkt; dit moet in of krot na 1706 zijn geweest. Pas hierna, toen de rentmeester van Anten het huis bewoonde was er de r.k.-schuilkerk gevestigd.

Aan de andere zijde van het voorplein van het huis te Leeuwen waren de koetshuizen en stallingen gebouwd. Verder was er een uitgebreide beplanting bij het kasteel, zoals ook trouwens nu nog het geval is. Van het kasteel is het grootste deel in 1817 gesloopt. Slechts het poortgebouw en een deel der koetshuizen bleven over. Ook nu nog zijn deze twee witgepleisterde gebouwen aanwezig en goed te zien vanaf de Waalbandijk. Het poortgebouw is wat verbouwd. De eigelijke poort is dichtgemetseld en op deze plaats is het gebouw voorzien van een deur welke thans de hoofdingang vormt. Op de rechterkant van de poortlijst vinden we het getal 1654. Dit doet vermoeden dat het poortgebouw niet bij het oorspronkelijke kasteel hoorde. Midden boven de deur treft men de namen aan van ASSVERUS A BOETZELAER en IOHANNA ALTEA A FLODORF. Verder ziet men nog een gekroond wapenschild echter zonder een wapen er op. Prijkte hier vroeger misschien het wapen van de familie Van Boetzelaer? Om het wapenschild zien we nog twee horens met bloemen en vruchten. Op het dak van het poortgebouw staat een minuscuul klokkentorentje. Een stenen boogbruggetje met drie boogjes leidt over de gracht naar de voordeur.

In het huis te Leeuwen is een oude prent aanwezig met naar alle waarschijnlijkheid een afbeelding van het zeventiende eeuwse kasteel. Op deze prent is de zijkant van een gebouw te onderscheiden dat zeer veel gelijkenis vertoont met het tegenwoordige poortgebouw.

Na afbraak van het kasteel in 1817, is achter tegen het poortgebouw een boerderij opgetrokken, zodanig, dat een

T-vormig geheel is ontstaan.

Iets noordwestelijk van het poortgebouw staat aan de de voet van de Waalbandijk het overgebleven deel der koetshuizen. Het is een betrekkelijk klein doch relatief hoog gebouw met een rieten dakbedekking. Het dak heeft als merkwaardigheid dat de helling van de oost- en westschilden sterk van elkaar verschillen. Waarschijnlijk is dit het gevolg van de gedeeltelijke afbraak van het koetshuis in 1817.

Het huis te Leeuwen, dat een Gelders leen was, ging in 1452 van de Van Druten's over naar de familie Van Bijnsfelde welke familie het in 1455 verkocht aan Gadert van de Poll. Van deze vererfde het in 1596 op Van Boetzelaer. Daarna kwam het, weer door vererving aan Quadt van Wickraht van Wylick. De graven Von Fleming kochten het huis in 1715, maar al in 1783 werd het doorverkocht aan Adriaan Boesses. Door huwelijk van diens dochter kwam het in handen van mr.W.Engelen van Pijlsweert, doch zijn vrouw verkocht het in 1816. In 1826 werd het weer teruggekocht door mr.Engelen, nu samen met zijn zwager V.A.Boesses Na tien jaar verkochten zij het weer. De Krijnen's waren van toen af de eigenaren. Van deze Krijnen's vererfde het huis op de tegenwoordige eigenaar, de heer G.L.J.van der Grift uit Beneden-Leeuwen. Het huis is niet te bezichtigen, maar ligt dicht aan de openbare weg ten westen van de noord-zuidverbinding aan de Waalbandijk en is dus toch voor een groot deel te zien.

F.J.van Capelleveen.

LITERATUUR:

H.Manders, Het land tussen Maas en Waal (1953)p.98.

E.Žandstra, Kastelen en huizen in de Betuwe (z.j.) p.65 en 98

Kastelen in Nederland, A.N.W.B. (1961) p.69.

Nijmeegs Dagblad 7 dec. 1963.

Holland in vroeger tijd (1964) 6 p. 167 = heruitgave
van de Tegenwoordige Staat (1741).

H.van Heiningen, De Historie van het Land van Maas
en Waal (1965) p. 180 en 184.

H E L P T U M E E

onze vereniging financieel sterker
te maken?????

Dit kunt U doen door het werven van
nieuwe leden.

Meer leden betekent ook voor onze
vereniging:

M E E R M O G E L I J K H E I D E N

TWEE LEZINGEN

Onze vereniging heeft het winterseizoen besloten met twee interessante lezingen. In zaal Rutten sprak de heer H.v.Heiningen over de problematiek rond het oude ontwateringsstelsel in Maas en Waal en in Batenburg werd het woord gevoerd door de heer G.D.v.d.Heide, conservator van het Zuiderzeemuseum.

De ook nu nog bestaande rivaliteit tussen de verschillende dorpen van Maas en Waal is voor een belangrijk deel te verklaren uit de moeilijkheden welke de kerspels vroeger met elkaar hadden over de waterlozing. Bijna alle dorpspolders moesten lozen op de grote wetering, die bij lange na niet voldoende capaciteit had om het overtollig water te kunnen opvangen, terwijl daarenboven de waterstand van de Maas alleen 's zomers zo laag was dat de sluizen konden uitlopen. Al in 1321, voordat de dijken werden aangelegd, werd daarom een regeling castgelegd om de dorpen pondspondsgewijze ("den bovensten den nedersten gelijk") te laten lozen, maar tegen die conventie is in de daaropvolgende eeuwen vaak gezondigd. Er zijn daarover tussen de dorpen onderling veel processen gevoerd, waarmede zich ook de steden Nijmegen en Tiel bemoeiden en enkele malen werden er op de scheidingen tussen de dorpen, bij de z.g.schutlakens, dorpsoorlogen uitgevochten, waardoor verscheidene mensen in het gevang kwamen. Er is van al deze processen enorm veel materiaal bewaard gebleven in diverse archieven, waaruit de heer Heiningen voor zijn lezing een keuze had gemaakt.

De heer v.d.Heide liet bij zijn boeiend verhaal interessante lichtbeelden zien. Uit de bodem van de zuiderzee zijn duizenden "archeologica" voor de dag gekomen, die zowel voor de scheepvaartgeschiedenis als voor de kennis van de prehistorie van betekenis zijn. De spreker legde er vooral de nadruk op, dat het er de archeoloog niet om gaat wat scherven bijeen te halen, doch achter deze relictten de strevende, denkende en voelende mens te

boeken, wiens beschaving vaak op een veel hoger peil stond dan we in onze schoolboekjes geleerd hebben. De vele aanwezige leden kregen van de heer v.d.Heide de aansporing om uit het afgebakende gebied van de vereniging zoveel mogelijk uit de geschiedenis te verzamelen om dat - evenals dat in het Zuiderzeegebied - op een centrale plaats bijeen te brengen.

MUSEA IN MAAS EN WAAL EN OMGEVING
=====

LIJCHEN Oudheidkundig Museum "Frans Bloemen"

gelegen naast het Kasteel-^{la}adhuys.

Inhoud: o.a. Grote verzameling archeologisch materiaal uit de prehistorie en Romeinse tijd.

Bezoek: 15 mei - 15 september van maandag tot en met vrijdag van 10-12 uur en van 15-17 uur.

ALTBOMMEL:

Maarten van Rossum Museum, Nonnenstr.7

Inhoud: Curiosa, meubels, aardewerk, gevelstenen munten, wapens, tin, koper, schilderijen, foto's fragmenten oude gebouwen enz.

Bezoek: Dagelijks van 10-12 en van 14-16 uur van mei t/m augustus.

TIEL

Oudheidkamer Tiel en omstreken Agnutenstr.

Inhoud: Vondsten van de stad en omgeving vanaf het ijzertijdperk tot heden.

Bezoek: Zaterdag en Zondag van 15-17 uur.

NIJMEGEN

Gemeentemuseum Mariënborg 26.

Inhoud: Aardewerk vanaf de Germaanse tijd tot aan de vorige eeuw. Bouwfragmenten, collectie zilver-tin-brons, folklore, gilde voorwerpen uit Nijmegen, schilderijen en prenten, tekeningen en aquarellen enz.
Bezoek: dagelijks van 10-17 uur.

Rijksmuseum G.M.Kam, Museum Kamstraat 45.

Inhoud: voorwerpen uit de prehistorie tot en met de Frankische tijd uit Nijmegen en nabije omgeving. Veel aardewerk, glas uit de Romijnse tijd.

Bezoek: van 10-17 uur

op zondagen van 13-17 uur.

ARNHEM

Gemeentemuseum Utrechtseweg 87.

Inhoud: Aardewerk, zilver, glas, meubilair, schilderijen van 17e tot 20e eeuw.

Voorwerpen op archeologisch gebied.

Bezoek: 10-17 uur. Op zondagen van 13-17 uur.

Op woensdag 19.30 - 22 uur.

Rijksmuseum voor Volkskunde

"Het Nederlands Openluchtmuseum"

Inhoud: Originele boerderijen uit allerlei streken, molens, verzameling klederdrachten en oude vervoersmiddelen.

Bezoek: Van 1 april tot 1 november.

werkdagen van 9 tot 18 uur. Oktober van 9 tot 17 uur. Zondagen van 11 tot 18 uur.

BUREN

Boerenwagen Museum

Inhoud: Collectie borenwagens uit de laatste drie eeuwen. Veel pracht, besneden schamels, steekleren enz. Wagenmakerij met het nodige gereedschap.

OSS (N.Br.)

Jan Cunen Museum Molenstraat 65A

Inhoud: Oudheden betreffende Oss en N.O. Noordbrabant. Prehistorica.

Bezoek: op werkdagen van 9.30 - 12 uur.

